

Myndigheten
för civilt försvar

Utvärdering

Privatpersoners beredskap

Utvärdering av broschyren "Om krisen eller kriget kommer"

Utvärderingar inom Myndigheten för civilt försvar

Utvärderingar inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Myndigheten för civilt försvar) utförs med ett lärande och förbättrande syfte. De resultat, analyser och bedömningar som framkommer inom ramen för en utvärdering svarar utslutande ansvariga utvärderare för. Detta för att säkerställa utvärderingsarbetets oberoende och integritet. En utvärderingsrapport är ett av flera underlag och faktorer som kan ligga till grund för förslag till åtgärder och beslut för att utveckla och stärka ett område. I de fall en utvärderingsrapport innehåller rekommendationer eller förslag på åtgärder kan dessa behöva justeras av beslutsfattare eller uppdragsgivare vid en sammanvägning av ett bredare beslutsunderlag.

Privatpersoners beredskap – Utvärdering av broschyren ”Om krisen eller kriget kommer”

Myndigheten för civilt försvar
651 81 Karlstad

Enhet: Enheten för strategisk analys och utvärdering

Foto omslag: Jens Lindström
Text: Sanne Wintter, Lars Ullén
Produktion: Advant

Publikationsnummer: MCF0032 – januari 2026
ISBN-nummer: 978-91-7927-669-0

Förord

Sverige sticker ut jämfört med andra länder i Europa genom vårt sätt att kommunicera så öppet till befolkningen, inte minst om vikten av att ha en god beredskap för krig. Befolkningens försvarsvilja, motståndskraft och förmåga att hantera en krigssituation är avgörande för att uppnå ett starkt totalförsvaret.

Broschyren Om krisen eller kriget kommer har varit en viktig strategisk åtgärd i det långsiktiga arbetet med att stärka människors motståndskraft och vilja att skydda och försvara vårt öppna samhälle. Den kan också ses som ett bidrag till att på sikt utveckla en beredskapskultur där frågor om beredskap för kris och krig blir en integrerad del i människors vardag, en självklar del av våra liv.

Att kommunicera med hela befolkningen om beredskapen för kriser och krig genom en broschyr till alla hushåll är ett komplext uppdrag. Myndigheten för civilt försvar har gjort det två gånger på sex år och erfarenheter och lärdomar är viktiga att ta tillvara.

Denna utvärdering behandlar effekten av utskicket av broschyren som Myndigheten för civilt försvar gjorde år 2024 samt läget i landet avseende privatpersoners beredskap. Vår förhoppning är att utvärderingen ska vara till hjälp för att planera fortsatta insatser i syfte att stärka Sveriges beredskap.

Mikael Frisell
Generaldirektör Myndigheten för civilt försvar

Solna, 2026-02-13

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	10
Bakgrund.....	10
Utvärderingens syfte.....	11
Broschyrens tänkta leverans och effekt.....	11
Frågeställningar.....	12
Avgränsningar.....	12
Metod och bedömningsgrund	14
Bedömningsgrund.....	14
Utvärderingsfrågor.....	14
Bedömningskriterier.....	15
Metod.....	15
Osäkerhet i utvärderingen.....	16
Kvalitetssäkring.....	17
Broschyrens räckvidd och mottagande	19
Resultat.....	20
Bedömning av räckvidd och mottagande.....	20
Privatpersoners kunskap och engagemang kring beredskap	22
Resultat.....	23
Privatpersoners kunskap om beredskap.....	23
Privatpersoners engagemang i beredskap.....	25
Bedömning av kunskap och engagemang kring beredskap.....	27

Privatpersoners beredskap	30
Resultat.....	31
Privatpersoners hemberedskap.....	31
Privatpersoners övning i beredskap.....	35
Broschyrens påverkan på privatpersoners beredskap.....	36
Bedömning av privatpersoners beredskap.....	37
Lärdomar och diskussion	41
Källförteckning	45
Bilaga 1. Utökad verksamhetslogik	46

Sammanfattning

Sammanfattning

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget gav regeringen under våren 2024 Myndigheten för civilt försvar (dåvarande Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) i uppdrag att höja privatpersoners kunskap om krisberedskap och ytterst krig. Uppdraget resulterade i en uppdaterad version av broschyren *Om krisen eller kriget kommer*, som distribuerades till samtliga hushåll i Sverige i november samma år. Målet som formulerades i regeringsuppdraget var att stärka privatpersoners beredskap genom folkbildning och att uppmana medborgarna att planera för att kunna klara sig själva under minst sju dagar vid händelse av kris eller krig.¹ Utvärderingen av insatsen har haft som mål att bedöma hur väl broschyren har uppnått sitt syfte, samt att bidra med lärdomar inför framtida riskkommunikation.

Utvärderingen visar att broschyren har nått ut brett till privatpersoner och att budskapet i stor utsträckning har tagits emot och förstått. Innehållet har upplevts som tydligt och lättillgängligt. Det tyder på att Myndigheten för civilt försvars kommunikationsinsats har varit effektiv i att sprida information om beredskap för kris och krig till privatpersoner.

När det gäller kunskap och engagemang kring beredskap framkommer att broschyren sannolikt har bidragit till en viss ökning. Bland annat vad gäller individens kunskap om den egna rollen vid kris och krig. Samtidigt kvarstår brister i privatpersoners kunskap om hur Sveriges beredskap är organiserad och vilket ansvar kommunerna har. Utvärderingen visar även att engagemanget för den egna beredskapen har ökat. Det framstår som sannolikt att broschyren har bidragit till att öka kunskap och engagemang i beredskapsfrågor, men att andra faktorer såsom ökad mediebevakning och omvärldsläget också sannolikt påverkat utvecklingen.

Trots ökad kunskap och ett växande engagemang kring beredskap har förmågan att klara sig själv under kris och krig inte mätbart förbättrats. Även om vissa uppger att de har vidtagit åtgärder för att stärka sin hemberedskap, är det fortfarande få som bedömer att de skulle kunna klara målsättningen att klara sig utan samhällsstöd under minst en vecka, samt få som uppger att de övat på sin beredskap. Tillgången till vatten framstår som den största utmaningen, även om viss ökning i tillgången till andra resurser kan skönjas.

Not 1. Myndigheten för civilt försvar har tolkat uppdraget nedbrutet i följande kommunikationsmål: Syftet med broschyren är att den ska bidra till att: öka befolkningens försvarsvilja, öka människors motståndskraft och förmåga att hantera kriser och krig, utveckla en beredskapskultur, öka kunskapen om beredskap för kriser och krig, uppmuntra fler människor att förbereda sig för minst en veckas hemberedskap, uppmuntra fler människor att öva på sin beredskap.

Sammantaget visar utvärderingen att broschyren inte haft en mätbar effekt på privatpersoners beredskap på befolkningsnivå. Även om det inte heller går att utesluta att broschyren har haft effekter på befolkningen som ligger utanför ramen av det som undersökts i utvärderingen. Det framgår att ökad kunskap och engagemang inte automatiskt leder till beteendeförändring, vilket understryker behovet av att komplettera informationsinsatser med andra strategier för att stärka privatpersoners beredskap.

Inledning

Inledning

Bakgrund

Under våren 2024 gav regeringen Myndigheten för civilt försvar (dåvarande Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) i uppdrag ”att höja människors kunskap om hur de förbereder sig för olika kriser samt för höjd beredskap och ytterst krig².” Detta var andra gången Myndigheten för civilt försvar tilldelades ett sådant uppdrag; motsvarande uppdrag gavs även år 2017. Initiativet hämtade sin inspiration från andra världskriget och kalla kriget, då broschyren *Om kriget kommer* distribuerades till Sveriges hushåll med syftet att ge vägledning till civilbefolkningen i händelse av krig.

Regeringen motiverade beslutet att skicka ut en ny broschyr 2024 med att Sverige befinner sig i det mest allvarliga säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget, och att ett väpnat angrepp inte längre kan uteslutas. Vidare framhölls i beslutet att privatpersoners beredskap utgör en central komponent i samhällets samlade motståndskraft. Medborgarna uppmanades därför att planera för att kunna klara sig på egen hand under minst sju dagar. Regeringen menade att med rätt förberedelser hos befolkningen, kunde samhällets resurser i en krissituation frigöras till att hjälpa de som har svårast att klara sig själva. Det var tydligt att regeringen ville åstadkomma stärkt beredskap hos privatpersoner genom den folkbildningsinsats som broschyren innebar.

Myndigheten för civilt försvar fullgjorde uppdraget under hösten 2024 genom att distribuera en uppdaterad version av broschyren *Om krisen eller kriget kommer* till samtliga hushåll i Sverige. Initiativet väckte betydande uppmärksamhet både nationellt och internationellt, med rapportering från bland annat BBC³ och The Washington Post⁴ om Sveriges satsning på att stärka den civila beredskapen genom folkbildning.

Mot bakgrund av den omfattande insatsen och det internationella genomslaget bedömer Myndigheten för civilt försvar att det är angeläget att utvärdera hur väl initiativet har uppnått sina mål.

Not 2. Fö2024/00508 Uppdrag till Myndigheten av samhällsskydd och beredskap att ta fram en ny version av broschyren om Krisen eller Kriget kommer.

Not 3. <https://www.bbc.com/news/articles/cjr4zwwj2lgdo>

Not 4. <https://www.washingtonpost.com/world/2024/11/19/nato-sweden-finland-war-guidance/>

Utvärderingens syfte

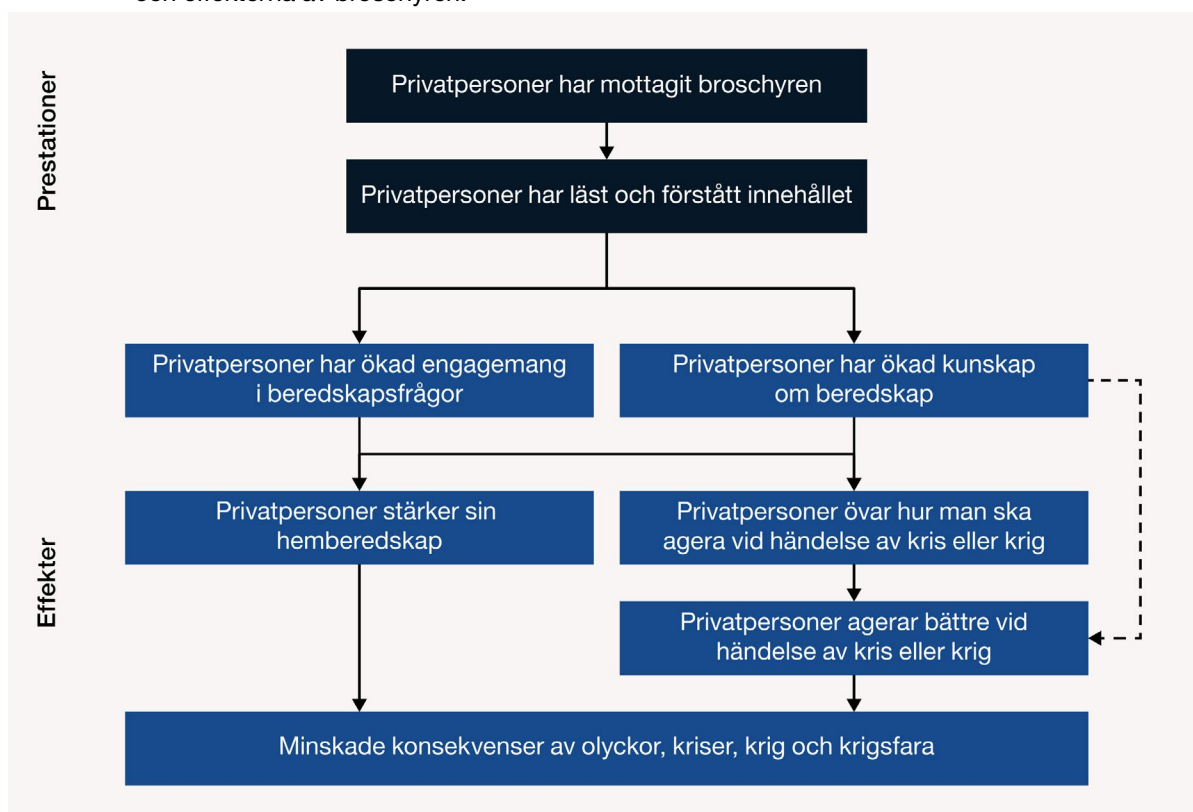
Målet med utvärderingen är att bedöma vilka effekter den nya broschyren ”Om krisen eller kriget kommer (2024)” har haft på privatpersoners beredskap. Indirekt ger detta även viss kunskap om hur väl förberedd befolkningen är på kris eller krig. Syftet är att bidra med kunskap som kan användas vid planering och utveckling av framtida insatser som syftar till att stärka privatpersoners beredskap.

Broschyrens tänkta leverans och effekt

I samverkan med sakkunniga på Myndigheten för civilt försvar, som har varit delaktiga i att utveckla broschyren, har utvärderarna tagit fram en verksamhetslogik. Denna logik syftar till att illustrera hur broschyren är tänkt att bidra till att stärka Sveriges beredskap.⁵

I modellen kan prestationer beskrivas som myndighetens leverans, och effekter som de förändringar myndigheten önskar se i samhället (ESV 2023).

Figur 1. Verksamhetslogik som beskriver de tilltänkta prestationerna och effekterna av broschyren.

Verksamhetslogiken illustrerar följande resonemang: om privatpersoner tar del av broschyren och förstår innehållet så kommer en direkt effekt av detta vara att privatpersoners kunskap och engagemang i beredskapsfrågor ökar. Detta är i sin tur tänkt att leda till att befolkningen går från tanke till handling, genom att de

Not 5. Detta är en förenklad version, den fullständiga finns att läsa i bilaga 1.

använder den kunskap som erhållits och övar på sin beredskap för att kunna agera bättre i händelse av kris eller krig. Den streckade linjen illustrerar även en möjlig koppling där endast förbättrad kunskap om hur privatpersoner ska agera vid kris eller krig kan tänkas leda till ett bättre agerande i sig. Förutom att stärka privatpersoners agerande vid en kris eller ett krig, finns även en målsättning att ökad kunskap och engagemang om beredskap leder till att befolkningen stärker sin hemberedskap, det vill säga att hushållen har tillräckliga resurser hemma för att kunna klara en utdragen kris eller ett krig. Ytterst är en befolkning med stark hemberedskap och stark förmåga att agera rätt vid en allvarlig samhällsstörning eller krig tänkt att leda till minskade konsekvenser vid olyckor, kriser, krig och krigsfara.

Resonemanget att ökad kunskap bidrar till att stärka privatpersoners beredskap är också tydligt förankrat i regeringens uppdrag till Myndigheten för civilt försvar. I uppdraget betonas att myndigheten ska höja befolkningens kunskap om hur privatpersoner bör förbereda sig inför olika typer av kriser och ytterst krig. Regeringen kopplar detta till behovet av ökad hemberedskap, med målsättningen att varje hushåll ska kunna klara sig själv i minst en vecka.⁶ Det visar att den bakomliggande logiken i broschyren inte enbart är Myndigheten för civilt försvar, utan en del av ett bredare nationellt beredskapsarbete initierat av regeringen.

Frågeställningar

De övergripande frågeställningarna i denna utvärdering ämnar undersöka i vilken utsträckning de antaganden som gjorts i verksamhetslogiken har realiserats.

- I vilken utsträckning har privatpersoner tagit del av och förstått innehållet i broschyren?
- I vilken utsträckning har privatpersoners kunskap och engagemang kring beredskap ökat?
- I vilken utsträckning har privatpersoners beredskap ökat?
- Vilka lärdomar finns för framtida insatser med liknande syften?

Avgränsningar

Utvärderingen kommer inte att undersöka om målet ”privatpersoner agerar bättre vid händelse av kris eller krig,” realiserats eftersom att det inte varit möjligt inom ramen för denna metod. Utvärderingen kommer inte heller att undersöka om ”minskade konsekvenser vid olyckor, kriser, krig och krigsfara” har realiserats. Detta framförallt eftersom det i krissituationer kan vara metodmässigt svårt att isolera broschyrens bidrag till en sådan stor och komplex målsättning. Det faktum att krig inte har inträffat i Sverige under modern tid utgör naturligtvis ytterligare en barriär för att undersöka ett sådant mål.

Utvärderingen kommer dock att föra ett kvalitativt resonemang kring vad vi kan anta om dessa mål uppfyllts, givet det som framkommit om övriga målsättningar som berörts i utvärderingen.

Not 6. I Gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret 2025-2030 fastställs att viktiga samhällsfunktioner bör klara sig med egna resurser minst två veckor.

Metod och bedömningsgrund

Metod och bedömningsgrund

Detta avsnitt presenterar den metod och bedömningsgrund som använts i utvärderingen. Avsnittet redogör även för hur utvärderingen har kvalitetssäkrats.

Bedömningsgrund

För att precisera frågeställningarna används mer specifika utvärderingsfrågor. För att underlätta värdering av resultaten används även mer precisa bedömningskriterier.

Utvärderingsfrågor

För att besvara de övergripande frågeställningarna ställs ett antal utvärderingsfrågor.

Tabell 1. Översikt frågeställningar.

Frågeställning	Utvärderingsfrågor
I vilken utsträckning har privatpersoner tagit del av och förstått broschyren?	<ul style="list-style-type: none">a) I vilken utsträckning har privatpersoner tagit del av informationen?b) I vilken utsträckning har privatpersoner förstått informationen i broschyren?c) Vad anser privatpersoner om den metod för att sprida informationen i broschyren som Myndigheten för civilt försvar använt sig av?
I vilken utsträckning har privatpersoners kunskap och engagemang kring beredskap ökat?	<ul style="list-style-type: none">a) I vilken utsträckning upplever privatpersoner att de vet hur Sveriges beredskap för kris och krig ser ut?b) I vilken utsträckning upplever privatpersoner att de vet vad man förväntas göra vid en kris eller krig?c) I vilken utsträckning har privatpersoner kunskap om och är förberedd på hur man bör agera om viktiga samhällsfunktioner slås ut?
I vilken utsträckning har privatpersoners beredskap ökat?	<ul style="list-style-type: none">a) I vilken utsträckning planerar privatpersoner att stärka sin hemberedskap?b) I vilken utsträckning har privatpersoner övat på sin beredskap?c) Om viktiga samhällsfunktioner slås ut, hur lång tid uppskattar människor att de kan klara sig själva?d) Om viktiga samhällsfunktioner slås ut, vad har hushållen tillgång till för att klara sig under en vecka?

Bedömningskriterier

Genom sitt uppdrag till Myndigheten för civilt försvar har regeringen formulerat de övergripande målen för broschyren: att den ska nå ut till befolkningen, öka kunskapen om beredskap och i förlängningen bidra till faktisk ökad beredskap hos befolkningen.

Samtidigt är dessa mål inte närmare specificerade i uppdraget. Regeringen anger till exempel inte vilken andel av befolkningen som bör uppnå målet om en veckas hemberedskap. För att mer precist kunna bedöma om broschyren *Om krisen eller kriget kommer* uppfyller sitt syfte har utvärderarna, i samråd med sakkunniga på Myndigheten för civilt försvar, därför tagit fram bedömningskriterier.

Dessa kriterier bygger dels på interna kommunikationsmål för att säkerställa att broschyren når ut, dels på tidigare mätningar av befolkningens beredskap. Utgångspunkten är att andelen med tillräcklig beredskap ska öka i en realistisk omfattning.

Följande bedömningskriterier har tagits fram:

- 90 procent uppger att de har fått broschyren.
- 85 procent uppger att de minns vad broschyren handlar om.
- 40 procent uppger att de vet var de hittar mer information om hur de kan förbereda sig för kriser och krig.
- 60 procent uppger att de känner eget ansvar för sin hemberedskap.
- 40 procent uppger att de klarar sig utan samhällets stöd i en vecka.
- 35 procent uppger att de har övat eller planerar att öva på sin beredskap.

Metod

För att undersöka om broschyren *Om krisen eller kriget kommer* påverkat privatpersoners beredskap jämförs enkätsvar före och efter att den distribuerats. Antagandet är att svaren före broschyren speglar hur befolkningens beredskap sett ut om den nya broschyren inte hade distribuerats det vill säga det kontrafaktiska scenariot. För att diskutera till vilken utsträckning en viss förändring kan tillskrivas broschyren så kommer även andra möjliga förklaringsfaktorer till resultatet att belysas. I samma syfte har respondenterna även ombetts själva uppskatta till vilken utsträckning broschyren bidragit till deras beredskap.

Enkäterna genomfördes av konsultfirmorna Gullers Grupp och Attityd, båda med hjälp av webbpaneler, det vill säga databaser med personer som frivilligt deltar i undersökningar. I båda undersökningarna gjordes ett systematiskt urval för att spegla befolkningens demografiska sammansättning.

Tabell 2. Antal respondenter.

Utförare	Tidsperiod	Antal respondenter vid föremätning	Antal respondenter vid eftermätning
Gullers grupp	Sept 2024 jfr. Jan 2025	2000	2009
Attityd	Dec 2023 jfr. Maj 2025	1015	1012

Osäkerhet i utvärderingen

Det finns flera viktiga osäkerhetsfaktorer i denna utvärdering som påverkar tillförlitligheten i vår bedömning av broschyrens effekter, inklusive dess påverkan på befolkningens faktiska beredskapsnivå.

Bedömning av effekt

- **Statistisk osäkerhet:** Statistiska samband kan alltid bero på slumpen. Ett sätt att minska denna risk är att testa för statistisk signifikans, men eftersom utvärderarna saknar tillgång till delar av grunddata har vi inte genomfört sådana tester.
- **Begränsad trendanalys:** Det finns endast två mätpunkter, vilket försvårar möjligheten att identifiera trender över tid. Tidigare studier har använt olika metoder kring privatpersoners beredskap, vilket förhindrar direkt jämförelse. För att stärka analysen vägs dock resultat från liknande undersökningar in i ett kvalitativt resonemang.

Sammantaget vill vi betona att dessa svagheter i studiedesignen gör att resultat kring effekter bör tolkas med försiktighet, i synnerhet om den uppmätta förändringen är liten.

Bedömning av beredskapsnivå

- **Urvalsbias:** Eftersom deltagarna rekryterats via webbpaneler finns risk att mer samhällsengagerade personer är överrepresenterade. Detta kan sammanfalla med ett större intresse för beredskapsfrågor.
- **Bortfallsbias:** Ett vanligt problem vid enkätundersökningar är ett högt bortfall, vilket även gäller för de två undersökningar som använts som underlag i denna utvärdering. Endast 10–13 procent ur urvalet har svarat. Bortfallet är större bland yngre än bland äldre. För att motverka den demografiska snedfördelningen har resultaten viktats, vilket stärker undersökningens tillförlitlighet. Det är dock möjligt att personer som inte påverkats av insatsen, exempelvis genom att inte ha stärkt sin beredskap, är mindre benägna att delta. Även om viktningen förbättrar resultatets demografiska representativitet, är det svårare att justera för skillnader i denna typ av personliga egenskaper som påverkar benägenheten att svara på enkäter.
- **Självskattning:** Enkäterna bygger på självrapportering, vilket kan leda till både över- och underskattning av den egna beredskapen.

Givet ovanstående begränsningar bör nivåer av befolkningens beredskap tolkas med försiktighet. Givet att det finns urvalsbias och bortfallsbias, finns framförallt en viss risk att de nivåer som rapporteras är högre än verklighetens nivåer.

Däremot är begränsningarna under denna rubrik mindre problematiska vid mätning av effekt. Eftersom samma metod använts vid båda mättillfällena, förekommer samma mätfel därför sannolikt vid båda mätningarna och de blir därför jämförbara.

Kvalitetssäkring

Utvärderingen har ett lärande syfte. Det betyder att utvärderingen ska öka förutsättningarna för Myndigheten för civilt försvars systematiska kvalitetsarbete att fånga in utvecklingsbehov och att prioritera och realisera förändringar i Myndigheten för civilt försvars riskkommunikation.

Arbetet följde de riktlinjer för kvalitetssäkring avseende bland annat systematik och transparens som framgår av dokumentet *Utvärdering inom MSB*⁷. Det innebär att utvärderingen genomförs på ett strukturerat sätt och att vetenskapliga metoder används vid datainsamling och analys. Transparens innebär att utvärderingen ska präglas av öppenhet och tydlighet, läsaren ska kunna följa hela utvärderingsprocessen.

Utvärderingens integritet och objektivitet har värnats genom hela utvärderingsprocessen. I bedömningsarbetet och formulering av slutsatser har inga andra än utvärderarna deltagit. Utvärderingsrapporten har faktagranskats av berörda funktioner på Myndigheten för civilt försvar innan fastställande.

Arbetet organiserades och planerades på ett sådant sätt att lärande för de funktioner inom Myndigheten för civilt försvar som står i centrum för utvärderingen främjades löpande. I det ingick att de funktioner som påverkades av utvärderingens resultat deltog aktivt under hela utvärderingsprocessen.

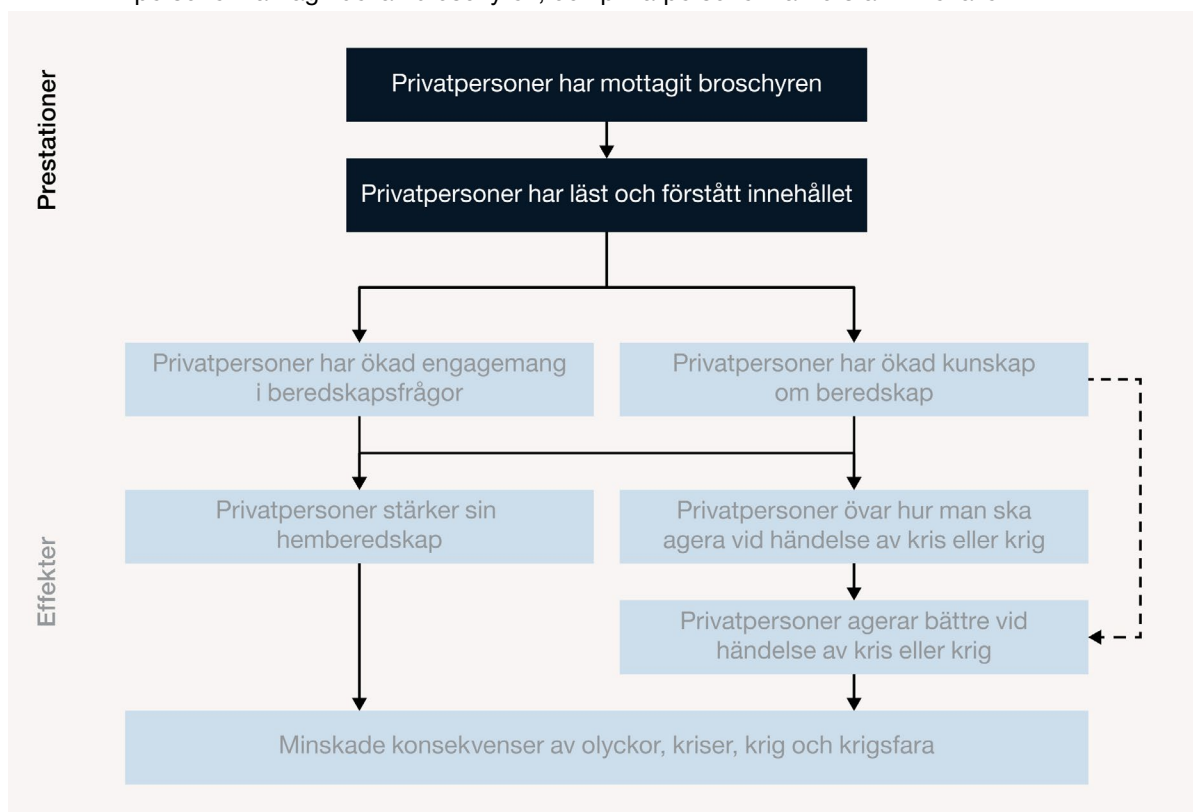
Not 7. MSB (2017). Utvärdering inom MSB.

Broschyrens räckvidd och mottagande

Broschyrens räckvidd och mottagande

I detta avsnitt undersöks till vilken utsträckning leveransen av broschyren skett på det sätt som Myndigheten för civilt försvar har avsett. Vi utvärderar i vilken utsträckning privatpersoner har mottagit, och upplever sig förstått innehållet i broschyren.

Figur 2. Illustration som visar att detta kapitel undersöker prestationsmålen: privatpersoner har tagit del av broschyren, och privatpersoner har förstått innehållet.

Avsnittet inleds med en redovisning av resultaten från de två undersökningar som ligger till grund för rapporten. Därefter följer utvärderarnas bedömning av i vilken utsträckning insatsen har uppnått sina mål, med fokus på hur väl Myndigheten för civilt försvar nått ut med broschyren samt hur väl broschyren förstås och mottagits.

Resultat

Svaren på undersökningarna visar att en stor majoritet av privatpersoner har fått broschyren i tryckt form i sin brevlåda och att många även fått den till sin digitala brevlåda under hösten 2024. 91 procent av respondenterna uppger i januari 2025 att de fått broschyren i tryckt form och 64 procent uppger att de fått den digitalt.

I januari 2025 svarar 64 procent att de hade läst broschyren och i maj 2025 svarar 74 procent att de hade läst den. I januari 2025 uppger drygt två tredjedelar av de som läst att de mindes innehållet i broschyren och att den var lätt att förstå.

Bedömning av räckvidd och mottagande

Detta avsnitt bedömer hur väl informationen nått ut och hur den har förståtts.

Bedömningskriterier:

- 90 procent uppger att de har fått broschyren
- 85 procent uppger att de minns vad broschyren handlar om

Utvärderingsfrågor:

- I vilken utsträckning har privatpersoner tagit del av och förstått informationen i broschyren?

- Bedömningskriteriet ”90 procent uppger att de fått broschyren” är uppnått eftersom 91 procent svarat att de fått den.
- Bedömningskriteriet att 85 procent ska ha uppgett att de minns vad broschyren handlade om är inte uppnått eftersom 68 procent uppgav att de minns vad den handlar om.

Utvärderarna bedömer att broschyren har nått ut brett till privatpersoner och att informationen i hög grad har förståtts. Nio av tio personer uppger att de har fått broschyren, och tre av fyra har också läst den. Det tyder på att spridningen har varit effektiv och att innehållet har väckt intresse hos en stor del av befolkningen.

När det gäller förståelsen av innehållet gör utvärderarna bedömningen att privatpersoner i ganska hög utsträckning har tagit till sig budskapet. Även om bedömningskriteriet att 85% ska minnas innehållet, inte är uppnått uppger ca 7 av 10 att de minns innehållet, vilket ändock är en relativt hög andel. Drygt två tredjedelar av respondenterna uppger att broschyren var lätt att förstå, och lika många säger att de minns innehållet. Det tyder på att kommunikationen har varit tydlig och att budskapet har fått genomslag.

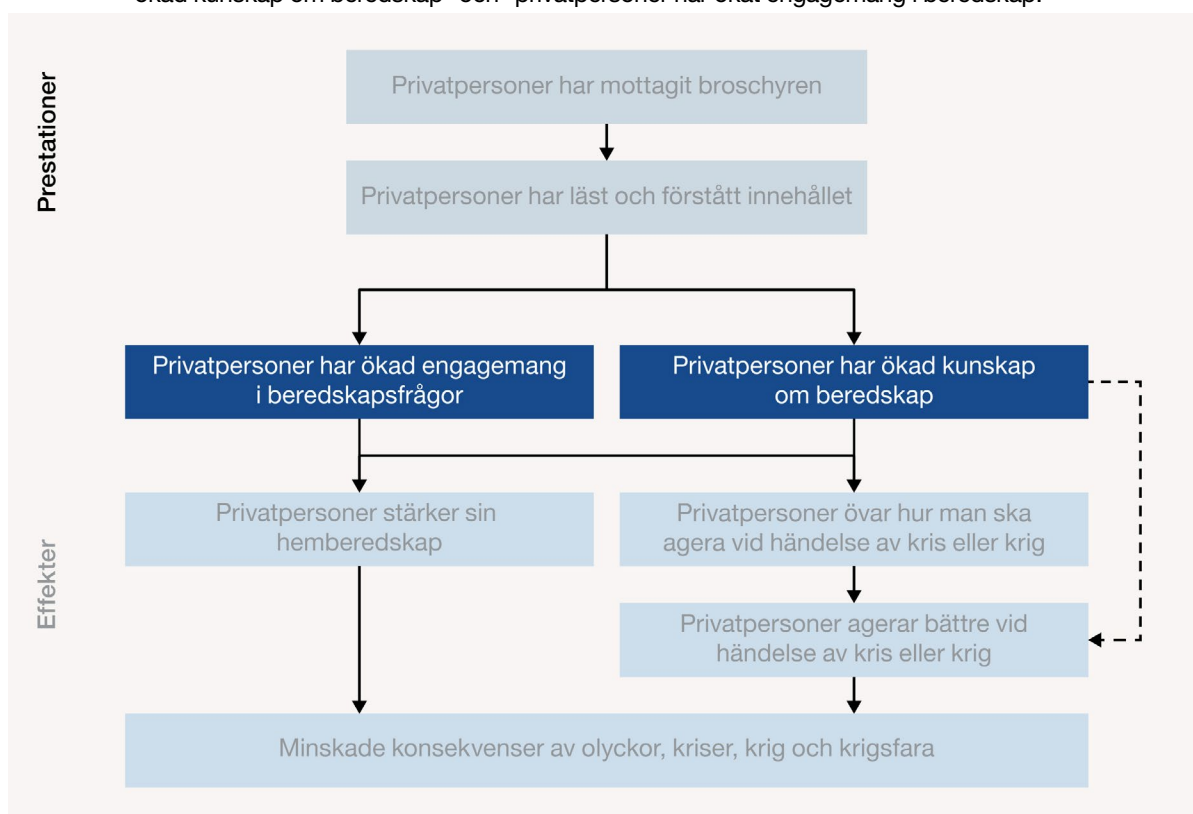
Sammantaget bedömer utvärderarna att Myndigheten för civilt försvar har lyckats väl med att nå ut med sin riskkommunikation, både i bemärkelsen att myndigheten nått ut till många, och har kommunicerat på ett tydligt sätt.

Privatpersoners kunskap och engagemang kring beredskap

Privatpersoners kunskap och engagemang kring beredskap

I detta avsnitt undersöks insatsens direkta effekter, det vill säga i vilken utsträckning privatpersoners kunskap och engagemang i beredskapsfrågor ökat, samt huruvida broschyren bidragit till denna utveckling.

Figur 3. Illustration som visar att detta kapitel undersöker effektmålen "privatpersoner har ökad kunskap om beredskap" och "privatpersoner har ökat engagemang i beredskap."

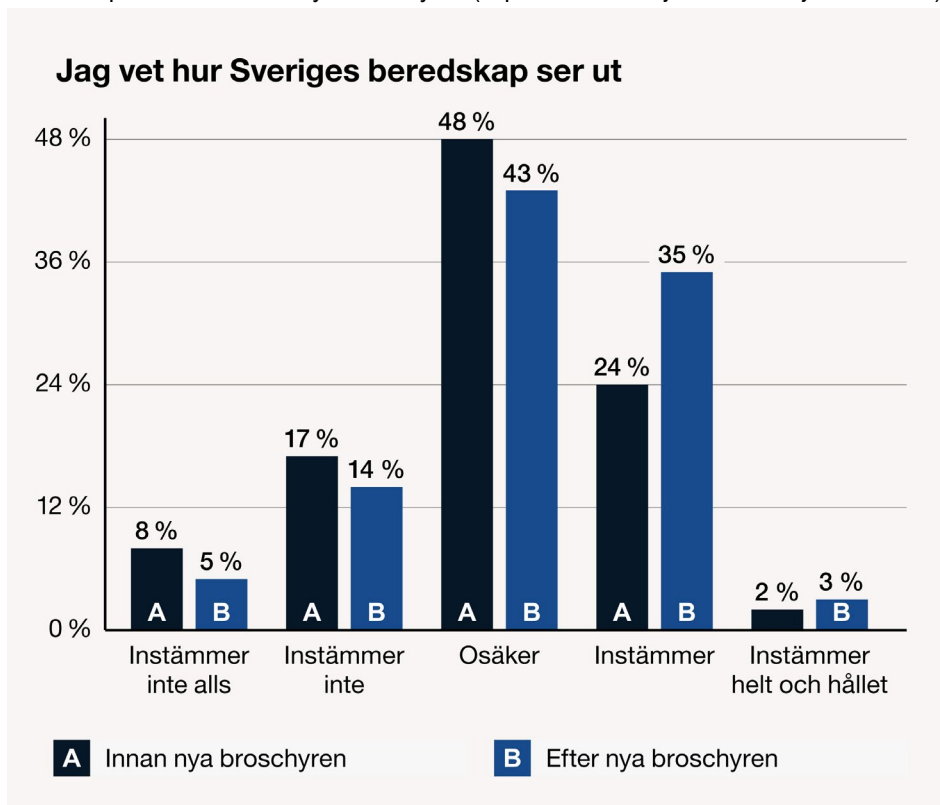

Avsnittet inleds med en redovisning av resultaten från de två undersökningar som ligger till grund för rapporten. Därefter följer utvärderarnas bedömning av i vilken utsträckning insatsen har uppnått sina mål, med fokus på ökad kunskap och engagemang kring beredskapsfrågor.

Resultat

Privatpersoners kunskap om beredskap

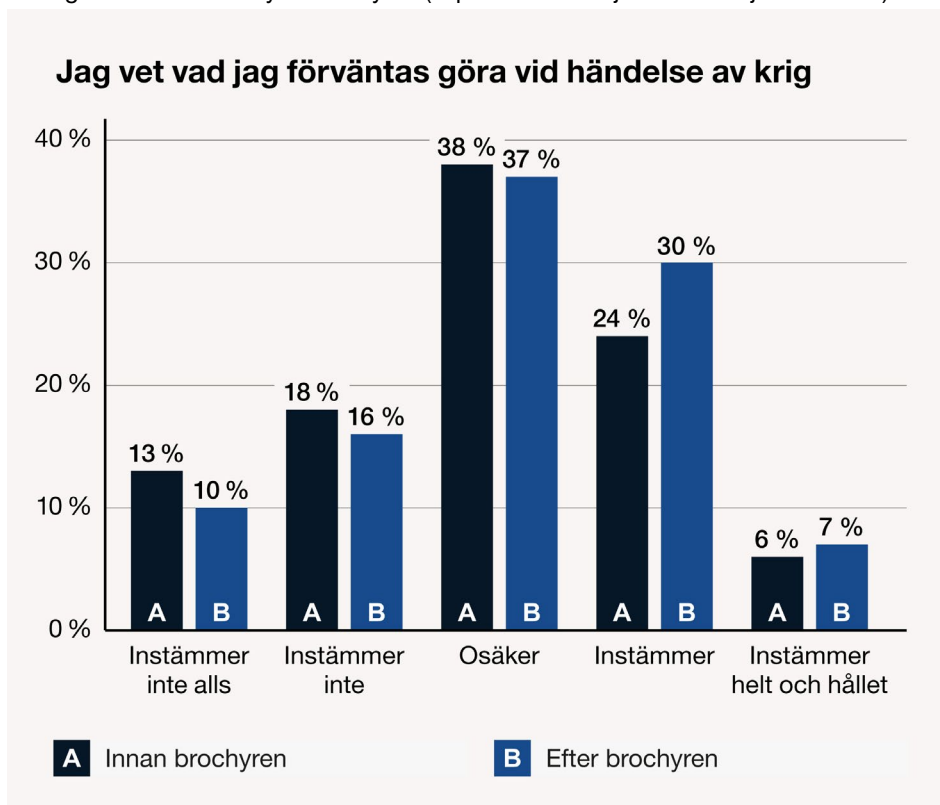
Diagram 1. Diagram som jämför uppfattning om sin egen kunskap om Sveriges beredskap innan och efter nya broschyren (september 2024 jämfört med januari 2025)

På frågan om respondenterna vet hur Sveriges beredskap för kriser och krig ser ut så instämmer 26 procent i september 2024 och 38 procent instämmer i januari 2025. Detta motsvarar en ökning om 12 procentenheter som instämmer i att de har kunskap om Sveriges beredskap. Samtidigt svarar drygt 43 procent att de var osäkra och 19 procent att de inte visste hur Sveriges beredskap ser ut.

I september 2024 uppger 15 procent av respondenterna att de vet vilket ansvar deras kommun har vid kris och krig och i januari 2025 uppger 20 procent att de vet det.

Diagram 2. Diagram som jämför uppfattning om vad man förväntas göra vid händelse av krig innan och efter nya broschyren (september 2024 jämfört med januari 2025).

I januari 2025 svarar 37 procent att de vet vad de förväntas göra i händelse av en större *kris*, vilket är sju procentenheter mer än i september 2024.

I januari 2025 uppger 37 procent att de vet vad de förväntas göra i händelse av *krig*, vilket också är sju procentenheter mer än i september 2024.

Var fjärde respondent svarar i januari 2025 att de inte vet vad de förväntas göra vid en kris eller krig och nästan fyra av tio är osäkra på vad de förväntades göra.

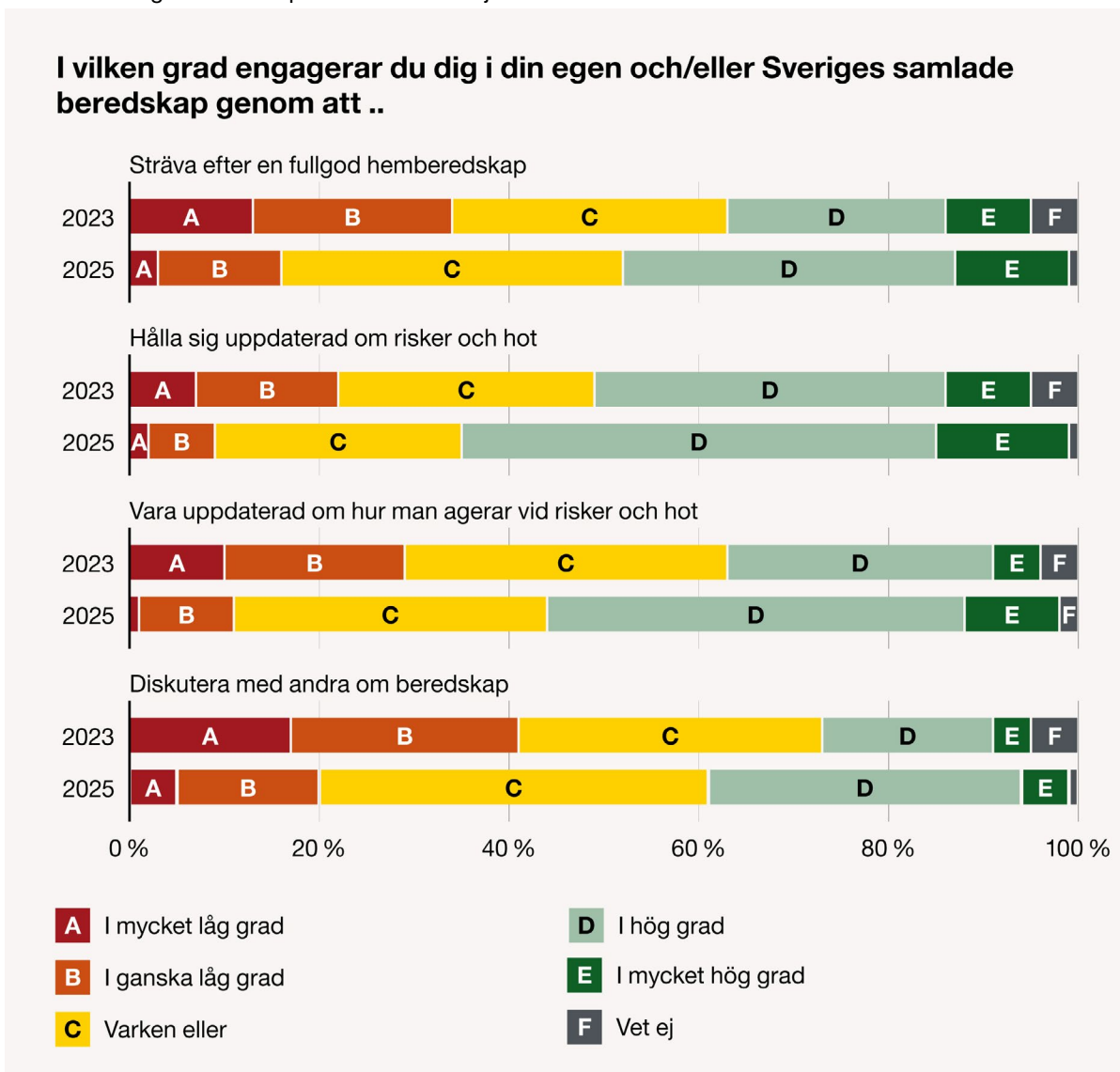
Om viktiga samhällsfunktioner slås ut svarar hälften av respondenterna i maj 2025 att de hade tänkt igenom hur de skulle agera vid ett längre strömavbrott. Fyra av tio har tänkt igenom hur de skulle söka hjälp och information om telefoni och internet låg nere.

Drygt två tredjedelar av respondenterna svarar i maj 2025 att de vet vart de ska vända sig för att få mer information, vilket är en ökning med 10 procentenheter jämfört med innan den nya broschyren. Samtidigt är åtta av tio av uppfattningen att människor har ett ansvar att hålla sig uppdaterade och att följa myndigheters instruktioner vid höjd beredskap.

Tre av fyra respondenter uppger i maj 2025 att de kan grundläggande första hjälpen, 45 procent svarar att de vet vart de ska ta vägen i en krissituation och 45 procent vet vem som skulle kunna behöva hjälp i en krissituation.

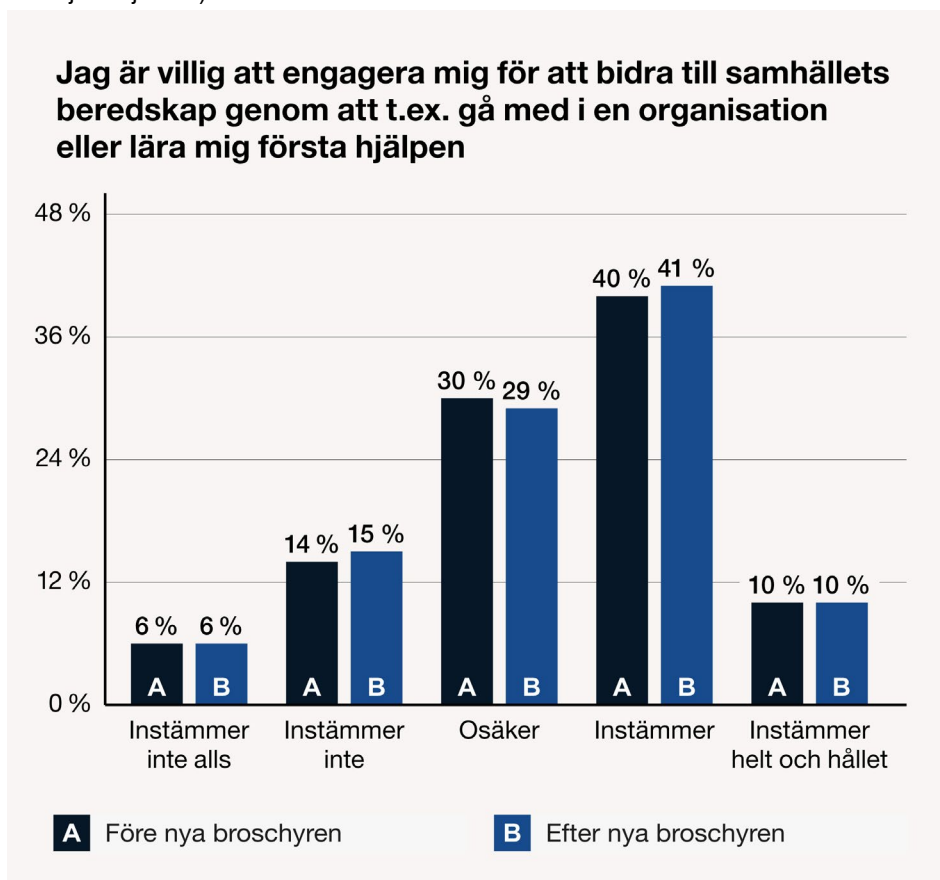
Privatpersoners engagemang i beredskap

Diagram 3. Diagram som visar förändringar i privatpersoners engagemang i beredskapsfrågor mellan september 2023 och januari 2025.

När det gäller engagemang för beredskapsfrågor visar resultaten att det har skett en ökning inom samtliga områden där respondenterna tillfrågats om sitt engagemang för sin egen beredskap. Den största förändringen visas i privatpersoners engagemang för att vara uppdaterad på hur man bör agera vid risker och hot, där andelen som instämmer i påståendet har ökat med 21 procentenheter. Även engagemanget för att uppnå en fullgod hemberedskap har ökat med 15 procentenheter jämfört med tidigare mätningar. Sammantaget så instämmer över 38-64 procent av respondenterna i samtliga påståenden som rör deras engagemang för den egna beredskapen i 2025 års mätning.

Diagram 4. Diagram som visar befolkningens villighet att engagera sig i samhällets beredskap, och illustrerar skillnader mellan innan och efter broschyren (december 2023 jfr maj 2025).

När det kommer till ett större samhällsengagemang i beredskapsfrågor, d.v.s. ett engagemang som sträcker sig utanför privatpersoners beredskap genom att t.ex. gå med i organisationer som arbetar med beredskap, så uppger i januari 2025 hälften av respondenterna att de är villiga att engagera sig i samhällets beredskap. Drygt en femtedel instämmer inte i påståendet, och en tredjedel av befolkningen är osäkra. Resultatet är nästan identiskt med de nivåer som uppmättes innan nya broschyren publicerades.

Var femte person upplever sig själv som en del av Sveriges beredskap samtidigt som nästan hälften *inte* upplever sig vara en del av Sveriges beredskap. Hälften av respondenterna svarar att de var beredda att engagera sig för att bidra till samhällets beredskap.

I maj 2025 anser 62 procent att det i hög grad eller i mycket hög grad är viktigt att ha en hemberedskap för att klara sig utan samhällets stöd i en vecka. 78 procent anser att det är ganska rimligt eller helt rimligt att en vuxen, frisk person klarar sig utan samhällets stöd i en vecka.

Även i fritextsvar från maj 2025 så svarar respondenter på frågan om hur broschyren påverkat dem att de fått ökad medvetenhet och kunskap. Respondenter uppger att de har blivit mer medvetna om vikten av beredskap, mer medvetna om vad som behövs hemma och mer medvetna om samhällets sårbarhet vid kris eller krig. Många påpekar också att broschyren har gett en tydligare bild av vilka förnödenheter som är viktiga.

” Den har fått mig att fundera på att det faktiskt kan bli krig. Innan kändes det som en omöjlighet.

” Man har börjat tänka till på ett helt annat sätt hur man ska klara sig vid en kris

Bedömning av kunskap och engagemang kring beredskap

Detta avsnitt presenterar utvärderarna sin bedömning privatpersoners kunskap om Sveriges beredskap, sitt eget engagemang för beredskapen, och huruvida broschyren påverkat detta.

Bedömningskriterier:

- 40 procent uppger att de vet var de hittar mer information om hur de kan förbereda sig för kriser och krig
- 60 procent uppger att de känner eget ansvar för sin hemberedskap

Utvärderingsfrågor:

- I vilken utsträckning upplever privatpersoner att de vet hur Sveriges beredskap för kris och krig ser ut?
- I vilken utsträckning upplever privatpersoner att de vet vad man förväntas göra vid en kris eller krig?
- I vilken utsträckning har privatpersoner kunskap om och är förberedd på hur man bör agera om viktiga samhällsfunktioner slås ut?

- Bedömningskriteriet att 40 procent ska ha uppgett att de vet var de hittar mer information är uppnått eftersom hela 68 procent uppger att de vet var de ska hitta mer information.
- Bedömningskriteriet att 60 procent ska ha uppgett att de känner ansvar för sin hemberedskap är uppfyllt eftersom 62 procent uppger att det är viktigt för dem att ha en fullgod hemberedskap.

Utvärderarna konstaterar att privatpersoner har en relativt låg kunskap om hur Sveriges beredskap är organiserad. Knappt fyra av tio respondenter uppger att de vet hur Sveriges beredskap ser ut, och endast en av fem känner till vilket ansvar deras kommun har. Samtidigt visar resultaten från båda mätningarna att kunskapen har ökat jämfört med tiden före utskicket av den nya broschyren, vilket tyder på att insatsen haft viss effekt.

När det gäller vad individer förväntas göra vid en kris eller krig konstaterar utvärderarna återigen att kunskapen är låg. Endast 37 procent av respondenterna uppger att de vet vad som förväntas av dem i en sådan situation. Lika stor andel är osäkra, och en fjärdedel vet inte alls vad de förväntas göra. Även här visar resultaten att kunskapen har ökat något sedan broschyren skickades ut, men nivån är fortsatt låg.

Utvärderarna konstaterar också att privatpersoner i låg utsträckning har kunskap om och är förberedda på hur de bör agera om viktiga samhällsfunktioner slås ut. Att endast hälften av respondenterna har tänkt igenom hur de skulle agera vid ett längre strömavbrott, och att bara fyra av tio har reflekterat över hur de skulle söka hjälp och information om telefoni och internet låg nere, tyder på att befolkningen som helhet har bristande förberedelser. Samtidigt noteras att andelen som har kunskap och är förberedda har ökat inom vissa områden.

Utvärderarna konstaterar även att engagemanget för den egna beredskapen har ökat. Däremot görs bedömningen att engagemanget för samhällets beredskap som helhet är oförändrad jämfört med innan nya broschyren. Eftersom engagemanget för den egna beredskapen sannolikt är mer central för att verksamhetslogiken ska realiseras, kan dock målet om ökat engagemang huvudsakligen anses uppnått.

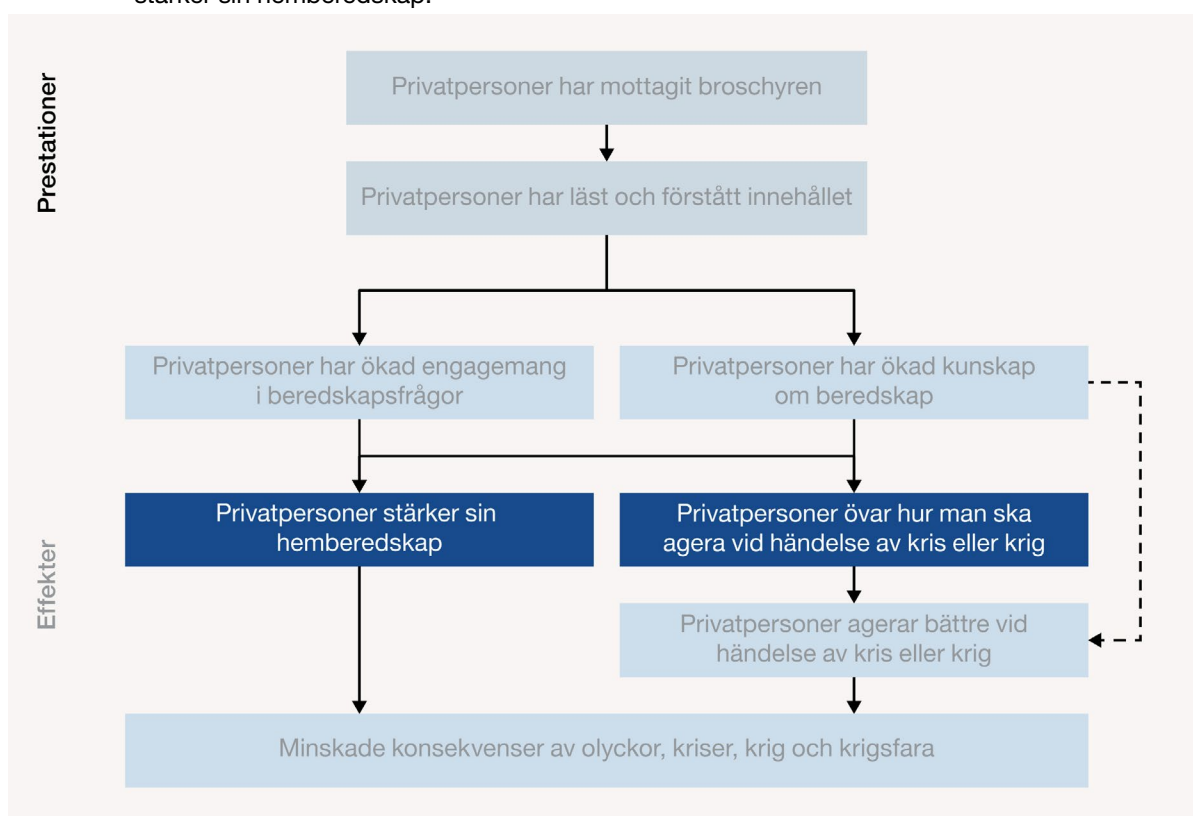
Den samlade bedömningen är att broschyren, som en stor folkbildningsinsats under den undersökta tidsperioden (2023-2025), har bidragit till att öka kunskap och engagemang kring beredskapsfrågor. Utvärderarna framhåller dock att broschyren sannolikt inte är den enda bidragande faktorn. Ökad medial bevakning av beredskapsfrågor och ett större utrymme för dessa frågor i det offentliga samtalet, och upplevd försämring av omvärldsläget kan också ha spelat en viktig roll.

Privatpersoners beredskap

Privatpersoners beredskap

Detta avsnitt presenterar undersökningens resultat av i vilken utsträckning privatpersoners beredskap ökat, och vilken påverkan broschyren haft på utvecklingen.

Figur 4. Illustration som visar att avsnittet undersöker effektmålen ”privatpersoner har övat på hur man ska agera vid händelse av kris eller krig” och ”privatpersoner stärker sin hemberedskap.”

Avsnittet inleds med en redovisning av resultaten från de två undersökningarna som ligger till grund för rapporten. Därefter följer utvärderarnas bedömning av i vilken utsträckning insatsen har uppnått målen ”privatpersoner har övat på hur de ska agera vid kris eller krig” och ”privatpersoner har stärkt sin hemberedskap.”

Resultat

Privatpersoners hemberedskap

I september 2024 svarar 57 procent av respondenterna att de planerade att stärka sin hemberedskap och i januari 2025 svarar 63 procent att de planerar att stärka den.

I maj 2025 svarar en fjärdedel att de har stärkt sin hemberedskap det senaste året och en fjärdedel svarar att de stärkte sin hemberedskap för mer än ett år sedan. En tredjedel svarar att de inte har stärkt sin hemberedskap men planerade att göra det.

Diagram 5. Diagram som visar anledningar till att privatpersoner stärkt sin hemberedskap från undersökningen i maj 2025.

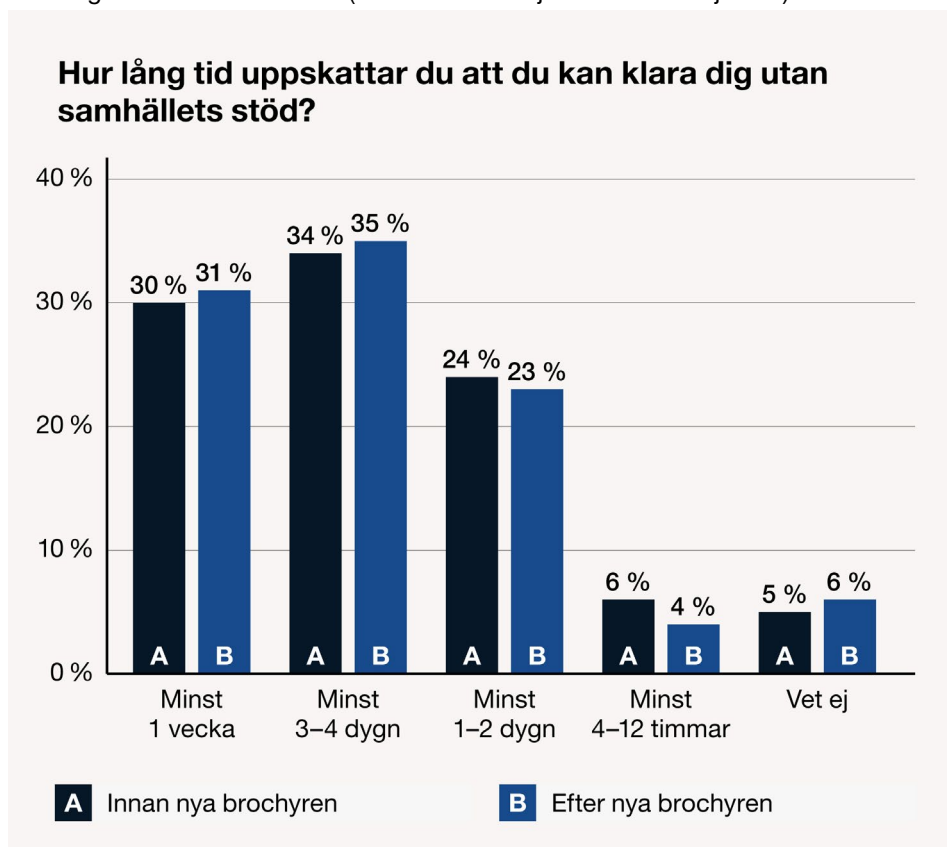
De som stärkt sin hemberedskap fick ange upp till tre anledningar till varför de gjort det. Nästan sju av tio uppger att det försämrade omvärldsläget var en anledning, drygt hälften motiverar med att de vill kunna ta ansvar för sig själv och sin familj vid en kris och en tredjedel motiveras av broschyren ”Om krisen eller kriget kommer”.

Diagram 6. Diagram som visar anledningar till att privatpersoner inte stärkt sin hemberedskap från undersökningen i maj 2025.

Drygt var tionde respondent svarar att de *inte* har stärkt sin hemberedskap och inte heller tänkt göra det. De som inte hade tänkt stärka sin hemberedskap fick ange upp till tre anledningar till detta. De vanligaste anledningarna, som var tredje uppger, var att omvärldsläget inte uppfattades som tillräckligt allvarligt och att det inte funnits tid att prioritera hemberedskap. Var fjärde uppger att de inte har råd att investera i beredskap och var femte upplever sig inte ha plats i hemmet för extra förnödenheter.

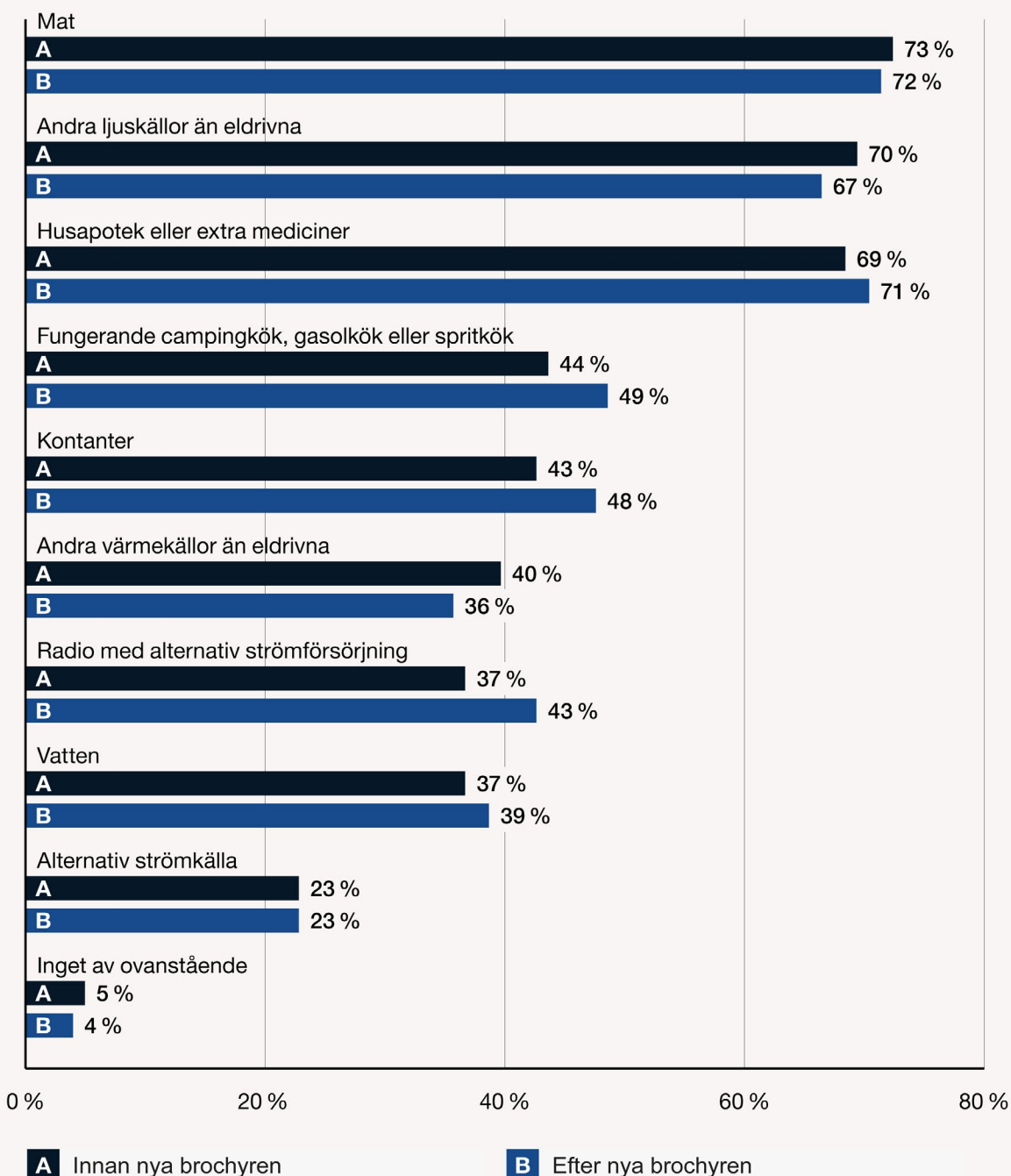
Diagram 7. Diagram som jämför hur länge privatpersoner uppfattar att det går att klara sig utan samhällets stöd (december 2023 jämfört med maj 2025).

I maj 2025 svarar nio av tio respondenter att de klarade sig 1–2 dygn utan samhällets stöd om viktiga samhällsfunktioner som el, vatten, internet och telekommunikationer slås ut liksom möjligheterna att handla mat. Två tredjedelar av respondenterna svarar att de klarar sig 3–4 dygn utan samhällets stöd. Drygt var tredje svarar att de skulle klara sig i minst en vecka, vilket är nästan exakt samma andel som vid undersökningen i december 2023.

Diagram 8. Diagram som jämför vad privatpersoner har tillgång till under en vecka om viktiga samhällsfunktioner slås ut i december 2023 och maj 2025.

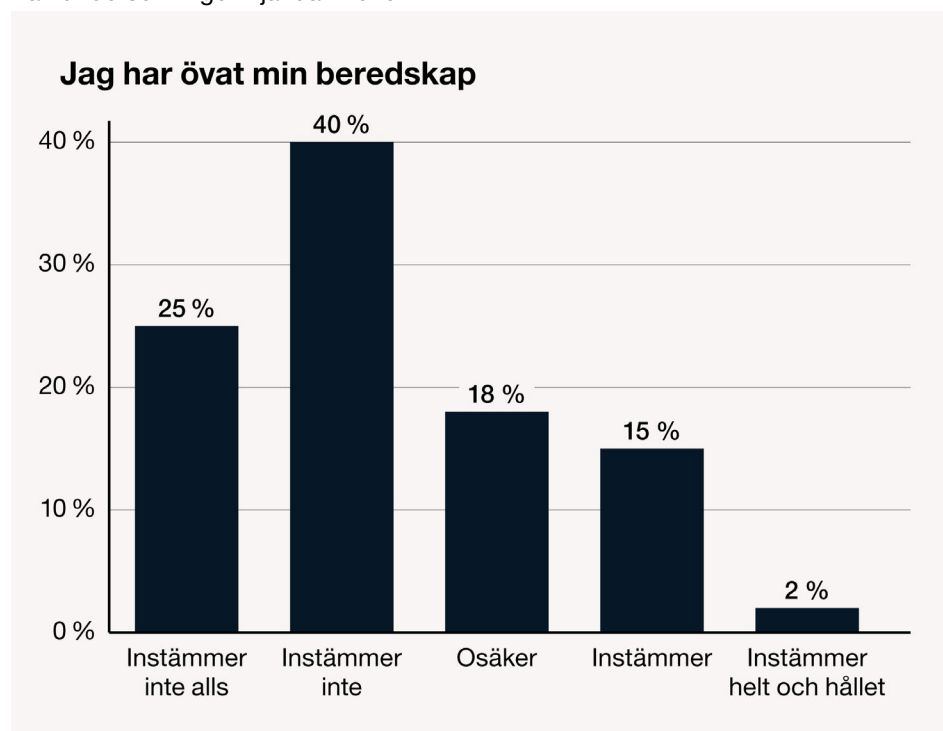
Om vi antar att viktiga samhällsfunktioner som el, vatten, internet och telekommunikationer slås ut, liksom möjligheterna att handla mat: Vad av följande har ni tillgång till i hushållet under en vecka?

När respondenterna tillfrågades i maj 2025 vad de hade tillgång till under en vecka, om viktiga samhällsfunktioner slås ut och det inte går att handla mat, svarade sju av tio att de hade mat för en vecka, respektive mediciner för en vecka och två tredjedelar svarade att de hade andra ljuskällor än elektriska att tillgå. Nästan hälften svarade att de hade campingkök, gasolkök eller spritkök hemma och lika många uppgav att de hade kontanter hemma. Ungefär fyra av tio uppgav att de hade radio med alternativ strömförsörjning, andra värmekällor än eldrivna och tillgång till vatten för en vecka. Resultaten av 2025 års mätning av vad hushållen hade tillgång till är till stora delar lik 2023 års mätning. Tillgång till radio med alternativ strömkälla, kontanter, och fungerande campingkök hade dock ökat med 5–6 procent.

Privatpersoners övning i beredskap

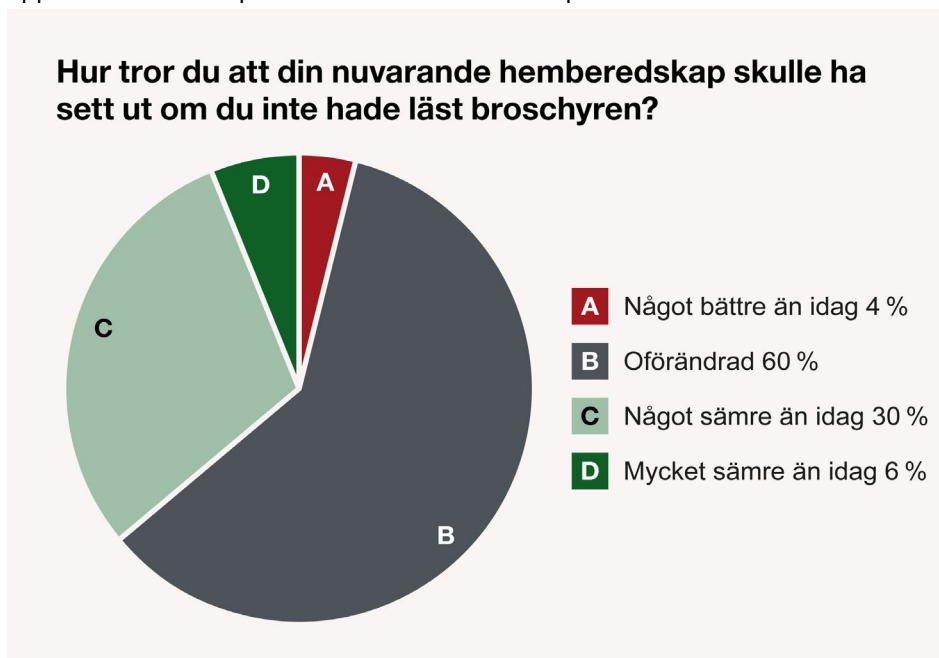
Diagram 9. Diagram som visar hur stor andel som har övat på sin hemberedskap från undersökningen i januari 2025.

I januari 2025 uppger 17 procent av respondenterna att de har övat på sin hemberedskap. Vid samma undersökning uppgav 33% att de planerade att öva på sin beredskap. I september 2024 var frågan annorlunda ställd, där dessa två frågor var sammanslagna till en fråga: ”Jag har övat eller planerar att öva på min beredskap”, det är därför svårt att uttala sig om hur andelen som har övat eller planerar att öva har förändrats över tid.

Broschyrens påverkan på privatpersoners beredskap

Diagram 10. Diagram som beskriver vilken andel av de som läst broschyren som upplever att den har påverkat deras hemberedskap.

I maj 2025 uppger 30% av respondenterna att broschyren haft en viss positiv påverkan på deras hemberedskap, och 6% att den haft en stor positiv påverkan. Dock uppger majoriteten att deras hemberedskap skulle vara oförändrad om de inte hade läst broschyren.

I fritextsvar i undersökningen i maj 2025, ser utvärderarna också exempel på beteendeförändringar. En del har påbörjat eller genomfört inköp av mat, vatten, vevradio och utrustning som stormkök samt skaffat kontanter.

” Broschyren fick mig att ta det mer seriöst och skaffa mer vatten och mat

Många svar reflekterar även att även om broschyren har gett dem mer kunskap och engagemang så har det inte lett till att de faktiskt också stärker sin hemberedskap.

” Den har fått mig att tänka på att jag behöver öka min hemberedskap, men jag har dessvärre inte kommit till kritan och gjort det.

Fritextsvaren reflekterar både ökad trygghet och ökad oro eller rädsla för framtiden och konsekvenserna av kriser och krig, utifrån informationen i broschyren.

En del svar ger exempel på praktiska hinder och utmaningar. Flera nämner ekonomiska svårigheter eller platsbrist som faktorer som bromsat hemberedskapen. Vissa svar ger även uttryck för att broschyren bidragit till att skapa mer ångest.

” Fått mer ångest men samtidigt mer vetskap, har inte råd att köpa det som behövs

Flera respondenter lyfter vikten av återkommande påminnelser. De anser att broschyren är en bra påminnelse och respondenter önskar att den skulle skickas ut regelbundet för att upprätthålla beredskapsmedvetenheten och ge dem möjlighet att kontrollera och komplettera sina förnödenheter.

Bedömning av privatpersoners beredskap

I detta avsnitt presenterar Myndigheten för civilt försvar en bedömning av hur privatpersoners beredskap ser ut och broschyrens påverkan.

Bedömningskriterier:

- 40 procent uppger att de klarar sig utan samhällets stöd i en vecka
- 35 procent uppger att de har övat eller planerar att öva på sin beredskap.

Utvärderingsfrågor:

- I vilken utsträckning planerar privatpersoner att stärka sin hemberedskap?
- I vilken utsträckning har privatpersoner övat på sin hemberedskap?
- Om viktiga samhällsfunktioner slås ut, hur lång tid uppskattar människor att de kan klara sig själva?
- Om viktiga samhällsfunktioner slås ut, vad har hushållen tillgång till för att klara sig under en vecka?

- Bedömningskriteriet att 40 procent uppger att de klarar sig utan samhällets stöd i en vecka är inte uppnått eftersom endast 31 procent av respondenterna uppgav att de klarar sig en vecka eller längre.⁸

Not 8. Dessa siffror baseras på mätningen som gjordes av attityd och jämför dec 2023 med maj 202. Studien av Gullers grupp som jämförde sept 2024 med jan 2025 visar även den på närmast identiska nivåer av beredskap före och efter mätningen. Däremot så visar den en högre allmän nivå där 43 procent klarar sig utan samhällets stöd och därmed skulle kunna anses uppnå målet, även om broschyren inte kan anses lett till att målet uppnåtts eftersom det även uppnåddes i nollmätningen.

Det finns två skäl varför utvärderarna inte valt att inkludera denna mätning. Den första är att utvärderarna bedömt validiteten i den enkätfråga som använts av attityd som högre eftersom att den är mer specifik i vad som avses. Det andra är skälet är att utvärderarna ville undersöka varaktigheten i en eventuell effekt, och därmed valde att redovisa den slutmätningen som var längre bort i tid från det att broschyren distribuerats.

- Bedömningskriteriet att 35 procent uppger att de har övat eller planerar att öva på sin beredskap är inte uppnått eftersom endast 17 procent uppger att de har gjort det, och 33 procent att de planerar att öva på sin beredskap.

Få uppger att de har övat på sin beredskap. Detta bedömer utvärderarna minskar sannolikheten att den förbättrade kunskapen om beredskap kommer leda till att privatpersoner agerar bättre vid händelse av kris eller krig, eftersom det kan vara nödvändigt för att kunna agera korrekt i en pressad situation. Dock kan utvärderarna inte utesluta att förbättrat agerande hos befolkningen vid händelse av kris är möjlig effekt av broschyren, då man skulle kunna tänka sig att förbättrat kunskap leder till förbättrat agerande även utan övning.

Utvärderarna konstaterar att privatpersoner i relativt hög utsträckning planerar att stärka sin hemberedskap. Att 63 procent av respondenterna uppger att de har sådana planer tyder på att en majoritet strävar efter att förbättra sin beredskap att hantera kriser på individnivå. Utvärderarna konstaterar även att många redan har vidtagit konkreta åtgärder. Hälften av respondenterna uppger att de har stärkt sin hemberedskap, varav en fjärdedel har gjort det under det senaste året.

Trots detta bedömer utvärderarna att de åtgärder som vidtagits endast har haft marginell effekt på förmågan att klara sig själv i en vecka, vilket är det mål som regeringen har satt upp. I december 2023 uppskattade 30 procent av respondenterna att de skulle klara sig utan samhällets stöd i en vecka, och i maj 2025 var siffran 31 procent, nivåerna är därmed i princip oförändrade. Mot bakgrund av detta konstaterar utvärderarna att privatpersoners beredskap fortfarande inte når upp till regeringens målsättning.

Tillgången till vatten har inte förbättrats under den undersökta tidsperioden, och bedöms vara en av de största utmaningarna för privatpersoner ska kunna klara sig själv vid ett större avbrott. Samtidigt konstaterar utvärderarna att tillgången till vissa andra resurser har ökat något – exempelvis radio med alternativ strömkälla, kontanter och campingkök – vilket kan tyda på en ökad medvetenhet, även om ökningen är begränsad.

Den samlade bedömningen är att broschyren inte haft någon betydande effekt på privatpersoners beredskap, inte i en sådan omfattning att den påverkat befolkningen beredskap på samhällsnivå. Endast 6% av de som stärkt sin beredskap uppger att broschyren haft en stor positiv påverkan på deras beredskap. Även om vissa individer har vidtagit åtgärder efter att ha tagit del av broschyren, har dessa insatser därmed inte varit tillräckliga för att leda till märkbara förändringar på övergripande samhällsnivå.

En svaghet i denna slutsats är att det saknas tillräckligt många mätpunkter över tid, vilket försvårar möjligheten att identifiera en tydlig utvecklingstrend. Fler mätningar hade kunnat hjälpa till att utesluta att det snarare än en avsaknad av effekt rör sig om en fördröjd effekt. Detta eftersom att de kan vara för tidigt att se effekten av broschyren då samhällsförändringar kan ta tid.

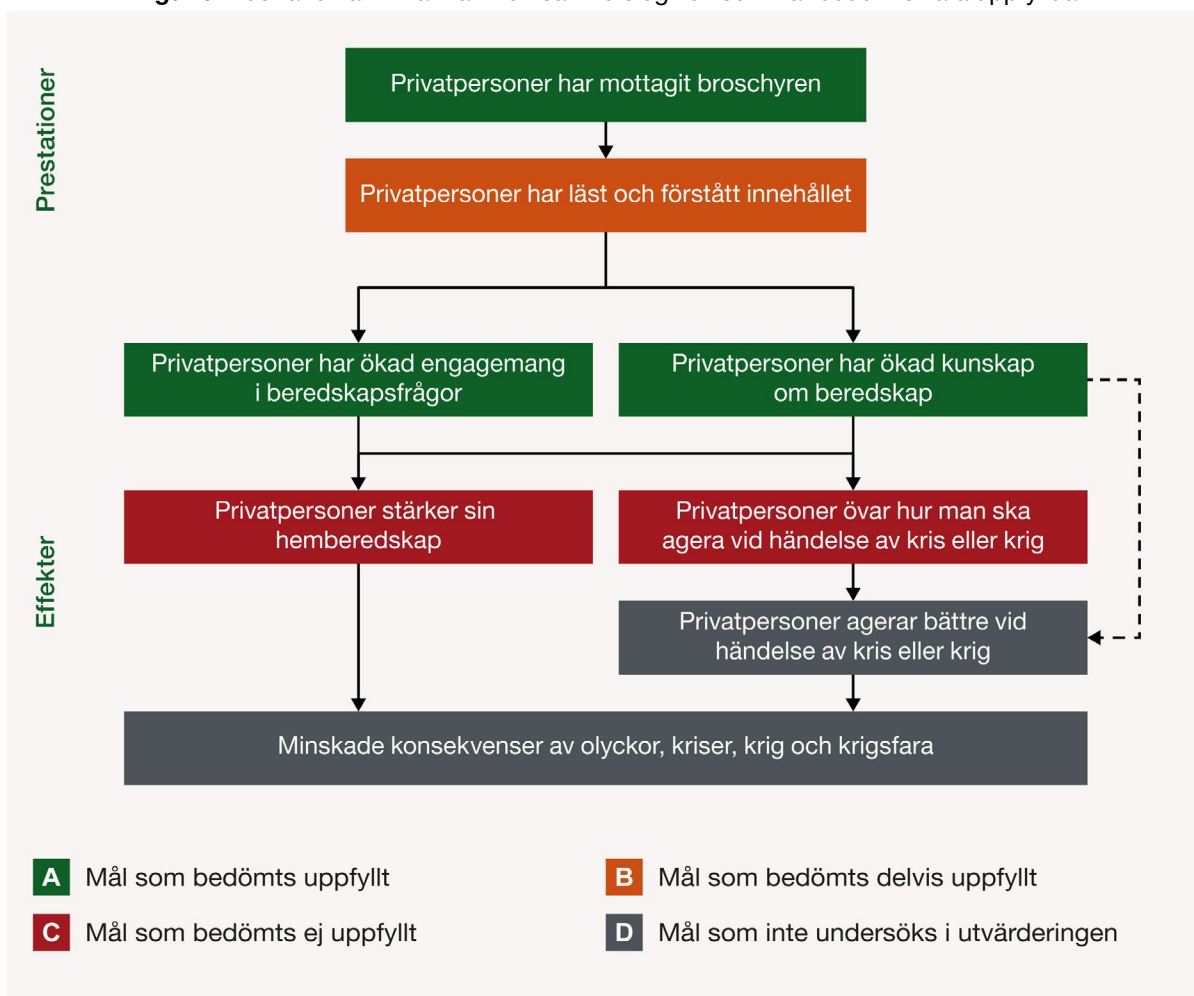
Trots detta stärks slutsatserna i utvärderingen av tidigare forskning, bland annat en studie från FOI (Wedebbrand & Andersson, 2022), som undersökte om försvarsvilja och hemberedskap påverkats av det försämrade omvärldsläget och publiceringen av 2018 års broschyr. Studien visade i likhet med denna i det närmsta identiska nivåer av hemberedskap före och efter broschyren. Även om FOI:s studie använde en annan metodik och därför inte möjliggör en direkt jämförelse eller trendanalys, ger det faktum att liknande slutsatser dragits om den förra broschyren ytterligare stöd för bedömningen att broschyren inte haft någon avgörande effekt på befolkningens beredskap.

Detta kan föda frågan om varför den ökade kunskap och engagemang som konstaterats i tidigare avsnitt inte lett till en beteendeförändring. Svaren från privatpersoner visar att uppfattningen om hur allvarligt omvärldsläget är utgör den enskilt viktigaste faktorn bakom beslutet att stärka sin hemberedskap. I linje med detta menar de som *inte* stärkt sin hemberedskap att det främst beror på att de *inte* ansett omvärldsläget som tillräckligt allvarligt. Detta ligger även i linje med modern forskning om riskkommunikation som menar på att ökad kunskap sällan är tillräckligt för att åstadkomma beteendeförändring (Loewenstein et al, 2001 & Slovic et al., 2007). Inom detta forskningsfält menar forskarna att människors benägenhet att agera förebyggande mot risker i högre grad styrs av deras känslomässiga uppfattning om risken, snarare än av en objektiv riskbedömning (ibid).

Lärdomar och diskussion

Lärdomar och diskussion

Figur 5. Illustration av vilka mål i verksamhetslogiken som har bedömts vara uppfyllda

Myndigheten för civilt försvar fick regeringens uppdrag att förnya broschyren "Om krisen eller kriget kommer" med målet att öka befolkningens kunskap om hur de kan förbereda sig inför olika kriser, höjd beredskap och i yttersta fall krig. I förlängningen syftade insatsen till att uppnå att privatpersoner klarar sig en vecka utan samhällets stöd.

Sammanfattningsvis har Myndigheten för civilt försvar lyckats väl med regeringens uppdrag att öka människors kunskap om beredskap. Myndigheten har nått ut till privatpersoner på ett effektivt sätt, budskapet har varit begripligt, och det finns mätbara förändringar i hur befolkningen uppfattar sin egen kunskapsnivå och sitt

engagemang i beredskapsfrågor. Utvärderarna bedömer att broschyren sannolikt bidragit relativt stort till denna förbättring, eftersom den utgjort en betydande folkbildningsinsats under den undersökta perioden (2023-2025), även om andra faktorer såsom omvärldsläget och ökad medial bevakning sannolikt också bidragit.

Samtidigt finns en sårbarhet i den bakomliggande verksamhetslogiken. Trots ökat engagemang och förbättrad kunskap har detta inte lett till konkreta beteendeförändringar som är mätbara på samhällsnivå. De beteendeförändringar som undersökts är om befolkningen har övat på sin beredskap och därmed stärkt sin förmåga att agera vid kris, samt om de har stärkt sin hemberedskap.

Befolkningen anser sig ha fått ökad kunskap om hur de ska agera vid kris och krig och detta skulle därmed kunna leda till att de agerar bättre om sådana scenarion inträffar. Eftersom utvärderingen konstaterar att få har övat på sin hemberedskap, minskar dock sannolikheten att privatpersoner förmår agera i enlighet med deras stärkta kunskap i en stressad situation.

Utvärderingen konstaterar även att den efterfrågade beteendeförändringen att privatpersoner ska stärka sin hemberedskap inte heller skett i någon större omfattning. Därmed når befolkningens beredskap fortfarande inte upp till regeringens målsättning att alla hushåll ska kunna klara sig minst en vecka utan stöd. Eftersom den logiska kopplingen i verksamhetslogiken brister i detta steg kan vi – även om det inte varit huvudsyftet med utvärderingen – konstatera att broschyren inte haft någon tydlig effekt på att minska konsekvenserna vid kriser, krig eller krigsfara.

Detta väcker naturligtvis frågan om vad Sverige kan göra annorlunda för att uppnå bättre resultat. Utifrån de iakttagelser som gjorts vill utvärderarna lyfta följande punkter för vidare diskussion hos berörda myndigheter:

- **Utvärderingen tyder på att broschyren sannolikt har bidragit till ökad kunskap och engagemang kring beredskapsfrågor bland befolkningen, men att den inte haft någon tydlig effekt på privatpersoners faktiska beredskap.** Såsom tidigare konstaterats så kan det även röra sig om en fördröjd effekt på privatpersoners beredskap. Men även om så är fallet föder det allvarliga omvärldsläget frågan om det är en effekt vi som samhälle kan invänta. Det kan vara relevant att överväga om det finns mer effektfulla sätt än informationsinsatser för att få privatpersoner att stärka sin egen beredskap. Alternativt om informationsinsatser kan kompletteras med andra mer praktiskt inriktade insatser. T.ex. övningar på skolor och arbetsplatser, eller ekonomiska incitament såsom skatteavdrag för inhandling av beredskapsutrustning. Utvärderarna vill vara tydliga med att vi inte specifikt rekommenderar dessa insatser, men lyfter de som exempel på vad andra kompletterande insatser skulle kunna innebära.
- **Det framgår att privatpersoners beredskap fortfarande inte når upp till regeringens mål att alla ska kunna klara sig en vecka. Detta bedöms vara särskilt utmanande vad gäller tillgång till vatten.** Givet svårigheterna med att förändra privatpersoners beteende i detta avseende, kan det vara motiverat att myndigheterna är beredda att kompensera för de brister vi ser i befolkningens beredskap, t.ex. ha en beredskap att försörja befolkningen med dricksvatten tidigare än målsättningen om en vecka.

- **Fynden i utvärderingen har indikerat att individens upplevelse av hur allvarligt omvärldsläget är tycks vara avgörande för viljan att stärka sin beredskap.** Utvärderingen har lyft att en möjlig förklaring till avsaknaden på effekt i privatpersoners beredskap kan återfinnas i det forskningsfält av riskkommunikation⁹ som menar på att man har överskattat människan som rationell beslutsfattare, och att effektiv riskkommunikation till stor utsträckning handlar om att få individer att känna risken som känslomässigt angelägen för de själva. En möjlig diskussionspunkt är därför om riskkommunikationen kan utformas så att den tydligare förmedlar allvaret i omvärldsläget på ett sätt som gör att det upplevs personligt angeläget för individen.

Utvärderarna vill dock understryka två viktiga aspekter i detta sammanhang: För det första omfattar utvärderingen inte en bedömning av hur kritiskt omvärldsläget faktiskt är, och tar därför inte ställning till om en sådan kommunikationsstrategi är motiverad. För det andra bör en mer riskbetonad kommunikation, som syftar till att väcka allvaret i situationen, genomföras med stor omsorg. Den måste ta hänsyn till andra viktiga samhällsvärden, såsom befolkningens mentala hälsa, eftersom utvärderingen också visar ett denna typ av kommunikation kan skapa oro.

Utvärderarna vill understryka att viss osäkerhet är en naturlig del i denna typ av undersökningar. Ovanstående punkter är därför avsedda att fungera som underlag för fortsatt dialog och ska inte ses som definitiva rekommendationer. Fynden i utvärderingen är betydelsefulla och bör tas på allvar, men bör samtidigt ses i ljuset av andra relevanta källor för att stödja välgrundade insatser.

Avslutningsvis kan det vara värt att uppmärksamma att broschyren kan få andra positiva effekter som inte har undersökts i denna utvärdering. Ett exempel är att den kan bidra till att sätta ljuset på privatpersoners beredskap och vikten av att inkludera hela samhället i arbetet med krisberedskap och civilt försvar hos andra länder som inte har samma breda ansats som Sverige har. Myndigheten för civilt försvar kan konstatera att broschyren väcker stort intresse internationellt och fyller en viktig funktion som underlag för diskussion i sådana sammanhang.

Not 9. Loewenstein et al, 2001 & Slovic et al., 2007.

Källförteckning

Källförteckning

ESV. 2023. Resultat är prestationer, utfall och effekter.

DOI: <https://forum.esv.se/styrning/resultatstyrning/resultat/>

Försvarsdepartementet. 2024. *Fö2024/00508 Uppdrag till Myndigheten av samhällsskydd och beredskap att ta fram en ny version av broschyren om Krisen eller kriget kommer.*

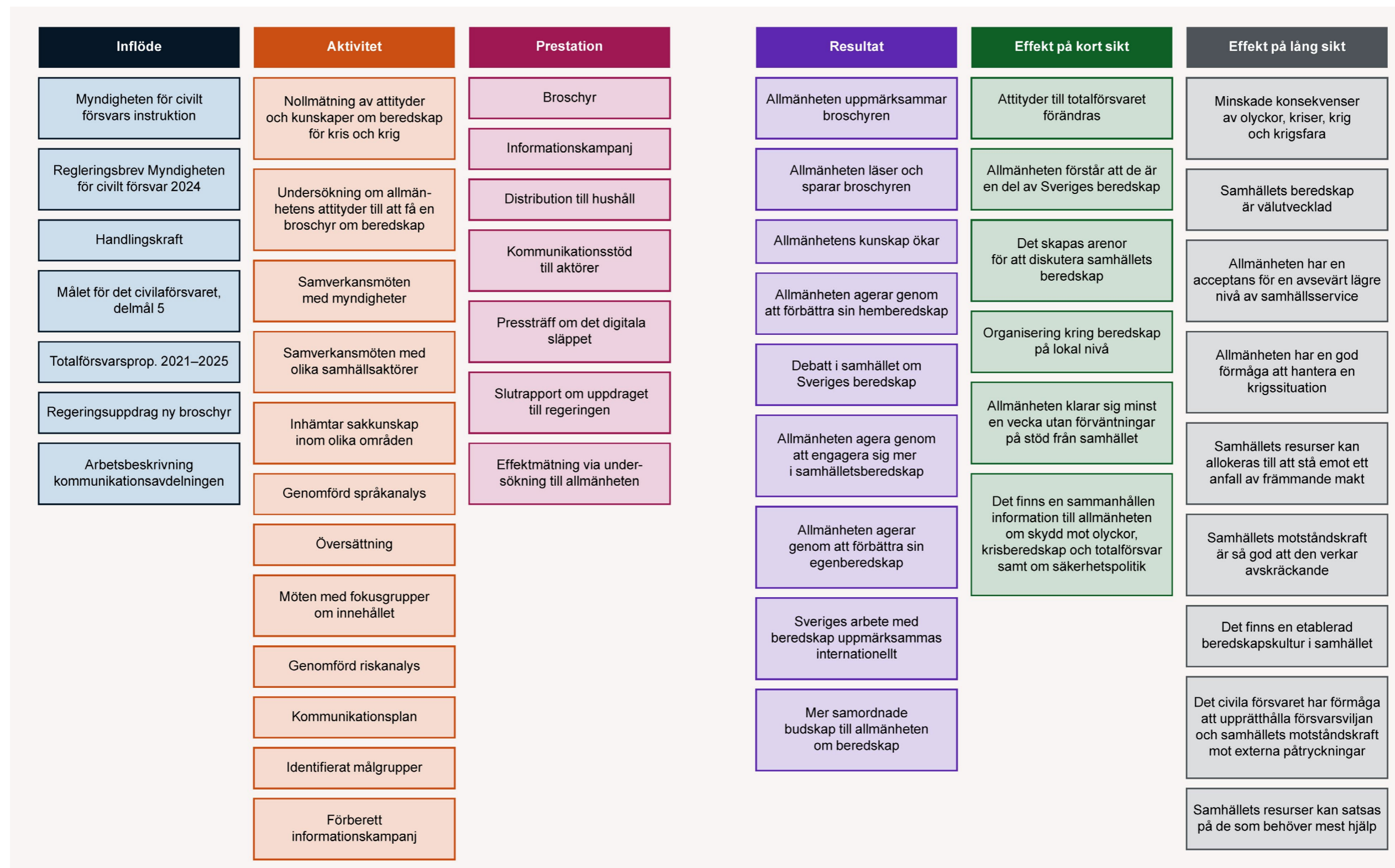
Försvarsmakten & MSB. 2025. *Gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret 2025-2030.*

Loewenstein GF, Weber EU, Hsee CK, Welch N. Risk as feelings. *Psychol Bull.* 2001 Mar;127(2):267-86. doi: 10.1037/0033-2909.127.2.267. PMID: 11316014.

Slovic, P., Finucane, M. L., Peters, E., & MacGregor, D. G. (2007). The affect heuristic. *European Journal of Operational Research*, 177(3), 1333–1352.
<https://doi.org/10.1016/j.ejor.2005.04.006>

Wedebbrand, C, & Andersson, H. 2022. *Den svenska allmänhetens hemberedskap och försvarsvilja –Översiktliga resultat från en enkätundersökning genomförd år 2022.* Totalförsvarets forskningsinstitut.

Bilaga 1. Utökad verksamhetslogik

**Myndigheten
för civilt försvar**